Josip Broz Tito

A MUNKÁSOSZTÁLYRÓL

— válogatott szövegek —

Tito elvtárs sok vonatkozásban fejtette ki a munkásosztályról alkotott nézeteit, álláspontjait, mivel tevékenységének nagyobb része kapcsolatban van a munkásosztállyal, a munkásosztály történelmi szerepének megvalósításával.

Meglehetősen nehéz feladat rövid terjedelemben betekintést nyújtani Tito elvtárs szűkebb értelemben a munkásosztályra vonatkozó megnyilatkozataiból. Ez a válogatás nem ölelhet fel minden ide vonatkozó kérdést, hanem az az alapvető szándéka, hogy a munkásosztály szűkebb értelemben vett problémáját Tito néhány lényegbevágó gondolatán át ismertesse.

Ez idáig is jelent meg néhány könyv Tito munkásosztályra vonatkozó felszólalásainak anyagából, és a kettős jubileum alkalmából ez évben is előrejelezték ilyen tárgyú szövegválogatás megjelentetését — erről folyóiratunk is beszámol majd.

„Mindig azt mondottuk, hogy a szocializmus nem abban áll csupán, hogy nagy és korszerű gyáraink legyenek. Más országokban is van sok gyár, sokkal több, mint nálunk, mégsincs szocializmus. Iparosítás, s ezzel párhuzamosan a dolgozó emberek magasabb életszínvonala, továbbá szociális igazság és a távlat, amely lehetővé teszi, hogy az emberek lássák: holnap és holnapután még jobb lesz mint ma, s ezenfelül az a tény, hogy amivel ma rendelkezünk, az az övéké, ezt ők maguk igazgatják — mindez együttvéve a szocializmus."

A zvorniki vízi erőmű üzembe helyezése alkalmával mondott beszéd, 1955. szeptember 26.

„A munkásönigazgatás bevezetésével és eddigi fejlődése során sikerült megszüntetnünk a bérviszonyok alapjait, de egyes tényezőit mindeddig nem sikerült végérvényesen túlhaladnunk. A mi dolgozónk viszont, aki egyben a termelő és az igazgató szerepét is betölti, a tervezésben, az elosztásban és a javadalmazási politikában való egyre közvetlenebb részvételével párhuzamban szabadul meg a múlt maradványaitól. A mi dolgozónk tehát megszűnik bérmunkás lenni és öntudatos termelővé válik, akire közösségünkben az egyik legjelentősebb szerep hárul, és aki ma egész társadalmi rendszerünk legfontosabb tényezője. A termelők társadalmi helyzetének gyökeres forradalmi változásához a szakszervezetnek a jövőben is nagymértékben hozzá kell járulni."

A Jugoszláv Dolgozó Nép Szocialista Szövetségének V. kongresszusán elmondott beszámolójából, Belgrád, 1960. április 18.

„Elvtársaim a munkásosztálynak nemcsak az az érdeme, hogy anyagi javakat hoz létre a különböző gyárakban, hanem az is, hogy jelentős erkölcsi-politikai tényező is. Nyilvánvaló, hogy a munkásosztálynak kell meghatároznia szocialista társadalmunk szocialista jellegét, hisz ez elsődleges kötelessége is. Ilyen szempontból a mi munkásosztályunk nagyon sokat tett. Sajnos nagyon sok olyan tényező is kifejezésre jutott, amely nem tette lehetővé, hogy teljességében kifejezésre juthasson mindaz, ami egy szocialista ország etikájából következik: egyes kívülről beszűrődő áramlatok felkavarták és elködösítették szocialista szellemiségünk tisztaságát. Én itt és most Önökre és az egész jugoszláv munkásosztályra hivatkozom, amikor azt hangsúlyozom, hogy hazánk szocialista viszonyai a munkásoktól függnek, Önöktől, munkásoktól függ, hogy milyenek lesznek ezek a viszonyok. Munkásosztályunktól nemcsak az függ, hogy milyen mennyiségű és minőségű termékünk lesz, hanem az is, hogy milyen lesz a jövőben a szocialista Jugoszlávia. Önöktől függ, hogy megvalósul-e majd a kommunizmus, Önök azok, akikre ilyen szempontból számíthatunk. Nagy szerep ez. Önök hivatottak kiküszöbölni a jelenlegi hiányosságokat és a kívülről jövő különböző idegen nézeteket, függetlenül attól, hogy hol és mi módon jutnak kifejezésre."

Az Ivo Lola Ribar gyárban tartott beszédéből, Belgrád, 1962. december 29.

„Már rég meghirdettük azt az elvet, hogy a közvetlen termelőknek kell a bővített újratermelés hordozóivá válni, mert munkás- és társadalmi önigazgatásunk eddigi gyakorlata és munkaeredményei beigazolták, hogy

milyen nagy társadalmi, politikai és gazdasági jelentőséggel bír a közvetlen termelők munkaszervezeten belüli döntési joga. A közösség minden tagjának reális anyagi és társadalmi érdekeiből következik, hogy állandóan a termelés, a tervezés a beruházások és a munkatermelékenység kérdéseinek legjobb megoldására törekszik vállalatában, hogy a jövedelem és ezáltal saját személyi jövedelme is, állandóan növekedjen.

Ilyen, racionális igazgatás iránti anyagi érdeket — beleértve a munkamegosztás, a termelés szakosításának, az együttműködésnek, a társulásnak és az integráció egyéb formáinak szükségességét — sohasem lehet kifejleszteni a termelésen kívülálló politikai tényezőknél, függetlenül attól, hogy mennyire tudatosak, tettrekészek és hogy milyen képességekkel rendelkeznek. Másrészt a közvetlen termelő társadalomban elfoglalt helye így lehetővé teszi a termelés és a korszerű tudományos és technológiai eredmények összekapcsolódását."

A JKSZ VIII. kongresszusán tartott beszámolójából, Belgrád, 1964. december 7.

„Mi viszont két szocialista embertípus — az értelmiségi és a munkás — kialakítására törekszünk ahelyett, hogy egyre összpontosítanánk... Nem éppen örvendetes például, hogy a fiatalok már a gimnáziumban egy jól jövedelmező gyári vagy általában gazdasági álláson törik a fejüket. Fel kell számolnunk azt az elterjedt szemléletet, amely kedvez az ilyen felfogásmódnak. Ezt csak úgy sikerül elérnünk, ha a valódi értelemben vett szocialista ember megformálására törekszünk, aki számára nem lesz kétséges, hogy a szocialista társadalomban minden munka társadalmilag hasznos és emberhez méltó. Fiataljainkat úgy kell nevelni, azon kell munkálkodni, hogy a szellemi és fizikai munka közti különbség fokozatosan csökkenjen és megszűnjön. Magától értetődő ezért, hogy ezt nem érhetjük el két különböző szocialista embertípus kialakításával..."

Beszélgetés a Jugoszláv Pedagógusszövetség küldöttségével, Belgrád, 1965. február 11.

„A gazdasági reform megvalósítása során állandóan szem előtt kell tartanunk, hogy legfontosabb célja a munkásosztály és a dolgozók, azaz társadalmi-gazdasági rendszerünk hordozói helyzetének a megerősítése, amit mindenekelőtt a munkatöbbletükkel való rendelkezés növelésével érhetünk el. Ezért egyre tökéletesebbé kell tennünk társadalmi és gazda-

sági rendszerünket, hogy a gazdasági szervezeteink mindinkább önállósodhassanak és megszabaduljanak a társadalmi-politikai közösségek fölösleges befolyásától."

A zágrábi pártszervezet VIII. értekezletének negyvenedik évfordulóján mondott beszédéből. Zágráb, 1968. március 20.

„Forradalmunk jellegéből — abból, hogy egy demokratikus szocialista társadalmat alapoztunk meg —, törvényszerűségeiből, az újjáépítés és a tervszerű országépítés tapasztalataiból, valamint abból következőleg, hogy törekvéseinkben egy önálló szocialista fejlődés ÚTJAIT ÉS FORMÁIT kerestük, társadalmunkban szükségszerűvé vált annak a marxi elméletnek a valóra váltása, hogy a gyárak igazgatását a munkásokra kell bízni és hogy egy olyan társadalmi-gazdasági rendszert kell létrehozni, amelyben az önigazgatás embermilliók közvetlen gyakorlatává válik. Ebből kiindulva elsősorban azt vettük figyelembe, hogy a szocializmust építő szubjektum nem válhat társadalmi apparátussá, hanem csak a társadalmi tulajdonban levő termelőeszközökkel rendelkező munkásosztály és az összes dolgozó.

Amikor a vállalatok igazgatását a munkaközösségekre bíztuk, mi megtettük az első lépést a bürokratikus viszonyok újratermelődését tartósan megakadályozó társadalmi és anyagi feltételek életrehívása felé, és hazánkban lefektettük az önigazgatási társadalmi rendszer fejlődésének alapjait. Megvoltunk győződve — ezt későbbi gyakorlatunk be is igazolta —, hogy ez a munkásosztály és az összes dolgozó alkotói szerepének érvényesüléséhez vezet, és hogy legőszintébb érdekeik megvalósulását teszi lehetővé. Ez szintén a mi forradalmunk demokratikus és humánus jellegéből, folyamatosságából következett, hisz az embert már kezdettől fogva előtérbe helyeztük, ami abból is kitűnik, hogy nálunk sohasem jutott érvényre az a nézet, miszerint érdekeit valamiféle „magasabb céloknak" kell alárendelni. Társadalmunk anyagi alapjának erősödésével párhuzamosan fejlődik önigazgatási rendszerünk és folyamatosan növekszik a dolgozó ember szerepe, saját munkájával való rendelkezési joga. A munkatöbbletet megvalósító dolgozó szava egyre nagyobb hangsúllyal jut kifejezésre az elosztásban. Mindazok a lépések, amelyeket a munkaszervezetek önigazgatásának anyagi megerősödése és a dolgozók döntéshozatalának széleskörűvé tétele felé tettünk, egyre nagyobb érdeklődést és kezdeményezőkészséget váltottak ki a termelés és az elosztás kulcsfontosságú kérdéseinek a megoldása iránt.

Abból kiindulva, hogy az önigazgatású szocializmusban a dolgozók döntenek a társadalmi fejlődés minden lényeges kérdéséről, — természe-

tesen a gazdasági szervezetek helyzetének és a gazdálkodásnak a változásaival összhangban —, eljutottunk az egész társadalmi-politikai rendszer megváltozásához és átalakulásához. Így valóban lehetségessé vált, hogy a közvetlen termelők részt vegyenek a politikai döntéshozatalban is."

A jajcei ünnepségen mondott beszédéből, 1968. november 29.

„Minthogy a szocializmusban az embernek kell elfoglalnia a központi helyet, ezúttal a munkásönigazgatás egyes kérdéseiről szeretnék szólni.

A történelem — főképp az újabb kori történelem — folyamán igen sok elképzelés volt az ember felszabadításáról, a humanizmusról, az emberi boldogságról. A valódi humanizmus lényegére és konkrét megvalósításának lehetőségeire azonban csak Marx világított rá. Történelmi érdeme mindenekelőtt az, hogy a társadalom fejlődésének törvényeit felfedve rámutatott arra, hogy a valódi humanizmus megvalósításának lehetősége a munka felszabadításában van, s ezzel kapcsolatban megállapította, hogy a folyamat történelmi szubjektuma a munkásosztály. Ezért is vélte azt, hogy a munkásosztály forradalmi tevékenysége az egyetlen lehetőség arra, hogy a munkásosztály önmaga felszabadításával egyben minden embert is felszabadítson az osztály nélküli kommunista közösség felé vezető úton. Marxnak e gondolata volt és marad legfőbb eszmei vezérfonalunk.

Munkásmozgalmunkat, s az élén álló Jugoszláv Kommunista Pártot mélységes humanizmus hatotta át mind a háború előtt, mind a forradalomban, mind az országépítésben. E humanizmus megnyilvánult kitűzött céljainkban is, s harcunknak és az új társadalom megteremtésének módszereiben is. Minthogy legnagyobb gondunk az ember, már a felszabadító háború folyamán olyan határozatokat hoztunk és olyan módszereket alkalmaztunk, amelyek a klasszikus katonai doktrínák szempontjából teljesen elfogadhatatlanok. A legvéresebb offenzívák idején is a sebesültek megmentéséért való harcot részesítettük előnyben.

A felszabadított ember új helyzetének elképzelésével döntöttük meg a régi társadalmi rendet és építettük ki az új szocialista társadalmi berendezést. Szocialista országépítésünk egyik fő jellemvonása éppen az volt, hogy mentesek voltunk a dogmatizmustól, s nem engedtük meg, hogy az elénk tornyosuló akadályok zavarossá tegyék jövőbe vetett tekintetünket, megingassák a munkásosztály alkotó erejébe vetett bizalmunkat.

A legnehezebb körülmények között — amikor az öröklött bajokon, a fejletlenségen és a szegényes anyagi bázison kívül még gazdasági zárlat

is nehezedett ránk, és függetlenségünk is veszélyeztetve volt — új társadalmi viszonyokat kezdtünk építeni, olyasmit, amire akkor még nem volt példa a világon. Törvényt hoztunk arról, hogy a vállalatokat átadjuk igazgatásra a dolgozóknak.

Sokan nem hittek, sokan kételkedtek e rendszer létjogosultságában. Külföldön azt beszélték, sőt még ma is azt állítják, hogy ez bukásra ítélt kísérlet. Mi azonban persze nem kísérletnek szántuk; bátor elhatározás volt ez, hogy rendkívül súlyos körülményeink ellenére is a gyakorlatban alkalmazzuk Marx, Engels és Lenin eszméit a munkásosztály történelmi feladatáról, helyzetéről és jogairól. A dolgozókba vetett hitünk vezérelt bennünket, és az a meggyőződésünk, hogy csak annak a társadalmi rendnek van jövője, amely a munka és az ember teljes felszabadulását eredményezi...

Olyan értelmű téves felfogások is vannak a gazdasági reformról, hogy egyesek megfeledkeznek társadalmi vonatkozásairól, nevezetesen az emberről. Kezdettől fogva világosan kimondtuk, hogy reformunknak gazdasági és társadalmi reformnak kell lennie, s csak akkor járhat eredménynyel, ha így, egységesen fogjuk fel.

A technomenedzseri irányzatok képviselőire, valamint az etatista nézetek hirdetőire elsősorban az jellemző, hogy nem hisznek a dolgozók képességeiben, s ez merő ellentétben áll társadalmi rendszerünk szellemével. A kételkedés elcsüggeszti a dolgozókat, s elsorvasztja alkotókedvüket. Csak látszólag helyes az a nézet, hogy a technomenedzseri irányítási módszerek javítják a gazdasági eredményeket.

Gazdaságunk, főképp egyes vállalataink persze még mindig híján vannak az alkotótevékenységnek, az igazi gazdálkodási szellemnek, a hatékony vezetésnek. E tekintetben vitathatatlanul lemaradtunk az iparilag fejlett országok vállalatai mögött. Nekik azonban nagyobb gazdálkodási tapasztalatuk, hagyományuk van. Gazdálkodási és munkaszervezési tapasztalataik egy részét mi is hasznosíthatjuk, de semmiképpen sem engedhetjük meg, hogy kapitalista vagy etatista-menedzseri elemeik is átkerüljenek társadalmi viszonyainkba. Nekünk is célunk a modern, a legkorszerűbb technológiai megoldásokon alapuló gazdaság megteremtése, olyan gazdaságé, amelynek gerincét nagyvállalatok és egyesült vállalati rendszerek alkotják, mégpedig a világban végbemenő tudományos és műszaki forradalom eredményeinek alapján.

Hasznosítanunk kell továbbá az iparilag fejlett országok áru- és pénzviszonyainak hatóeszközeit is. Természetesen szigorúan ügyelve arra, hogy a mi körülményeinkhez alkalmazzuk és a szocialista önigaz-

gatási rendszer alapján használjuk fel gazdaságunk fejlesztésére. Alkalmazásuk létjogosultsága tehát nem lehet vitás egyre korszerűbb gazdaságunkban. Pusztán arról van szó, hogy semmiképpen sem engedhetjük meg, hogy ezzel egyetemben önigazgatásellenes és szocializmusellenes nézeteket és módszereket is átvegyünk, hiszen ezek mellőzik a dolgozót, szerepét és érdekeit.

Lehetséges, hogy a fentiek alapján valakinek az a benyomása támadhat, hogy itt szembe akarom fordítani egymással a termelőket és a termelésben tevékenykedő műszaki értelmiségieket. Nem. A műszaki értelmiséget szakembereknek tekintem a termelők tömegében. Csak azokra a technokrata-bürokrata csoportokra gondolok, amelyek lépten-nyomon arra törekszenek, hogy éket verjenek a szakemberek és a többi termelő, vagyis az értelmiségiek és a kétkezi munkások közé. A kettőnek egymástól való elszakítása kasztok létrejöttét szülné, tehát a szocialista társadalmi viszonyoktól idegen dolog lenne a következménye. Ezt a legerélyesebben ellenzem, s olyan viszonyokért szállok síkra — a termelésben és a társadalomban egyaránt —, amelyek révén az intellektuális és a kétkezi munka mind közelebb kerül egymáshoz és szocialista közösségünkben az emberek minden tekintetben egyre egyenjogúbbá válnak."

A Bosznia-Hercegovinai Tudományos és Művészeti Akadémia díszt agjává való megválasztása alkalmával mondott beszéd, Szarajevó, 1969. november 30.

„Én leginkább munkásosztályunkban, önigazgatásunkban, dolgozóinkban bízom, függetlenül attól, hogy hol dolgoznak: gyárban, falun vagy különféle intézményekben. Ők mindannyian szilárdan ragaszkodnak az önigazgatáshoz, és tudják, mit akarnak. Mélységesen megbízom bennük, mert ők a hordozói fejlődésünknek és a harcnak, amelyet ma folytatnunk kell. Nyíltan megmondom itt nektek, hogy kénytelenek leszünk adminisztratív intézkedésekhez is folyamodni. Puszta meggyőzéssel nem lehet mindig eredményre jutni. Vannak emberek, akiket soha senki nem tud meggyőzni. Hát mi majd megtaláljuk a módját, hogy lehetetlenné tegyük őket. Meg kell találnunk a módját...

Véleményem szerint a körötökben, az önigazgatók körében megnyilvánuló egységnek egész hazánkban, összes nemzeteink között is uralkodnia kell. Nektek, önigazgatóknak, országszerte azonosak az érdekeitek. Nincsenek különböző érdekeitek. Ti álltok majd — hogy úgy mondjam — a vártán; éberen ügyeltek majd arra, hogy egyetlen köztársaságban se üsse fel a fejét holmi köztársasági etatizmus. Mert ez megtörténhet. Ha

azonban egyes köztársasági vezetők megfeledkeznének arról, amit ma hirdetnek, ha mondjuk autarkiára törekednének, és olyan nézeteket vallanának, hogy egyedül jobban haladhatnak előre, Jugoszlávia összes termelőinek egységével találják majd magukat szemben. És itt van természetesen a Kommunista Szövetség is. Csak át kell szerveznünk, el kell belőle távolítanunk mindazokat, akiknek nincs ott helyük."

A II. önigazgatási kongresszus zárószavából, Szarajevó, 1971. május 8.

„Manapság sok szó esik arról, mi előbbrevaló: az osztály-e vagy a nemzet. Mint tudjátok, a második önigazgatási kongresszuson is beszéltem róla, a kettő elválaszthatatlan, nem lehetnek meg egymás nélkül — éppen azért, mert több nemzetiségű állam vagyunk. Rendszerünknek mégis az osztályjellegét részesítem előnyben. Nem az adminisztratív rendszernek, hanem az osztályszellemnek adok előnyt, hogy a munkásosztály legyen a legfontosabb tényező. Legyen világos mindenki előtt, hogy egész belső társadalmi fejlődésünk irányát az osztályszellemnek — a munkásosztálynak — kell megadnia. Nem tagadom a szocialista értelmiségünk szerepét, de abszolút ellene vagyok a rögtönző félművelt értelmiségnek, amely a legtöbb zavart okozza az országban.

Vegyük példának nagyvárosainkat. Túlnyomórészt ezekben építettük ki iparunkat, jóllehet előzőleg is volt néhány gyárunk a nagyobb és kisebb városokban, ahol kialakult a munkásosztály is. Nem mondhatnám, hogy ezekben a városokban nem a proletaritás szelleme uralkodik... Ott van a legtöbb munkás, minden nemzetnek vannak képviselői közöttük, de az érdekeik azonosak, nincs közöttük nemzeti súrlódás... Közösek az érdekeik. De olyasmi már nem tapasztalható, hogy egy — egymilliós, félmilliós vagy több százezer lakosú várost teljes egészében az osztályszellem a proletárszellem és az ennek megfelelő emberek közötti viszony hasson át."

A Magyar Szó képviselőivel folytatott beszélgetésből, Újvidék, 1971. május 14.

„Elnézést kérek a kemény szavakért, nem jószántamból használtam őket. Sajnos a vita igazolta balsejtelmeimet. Különféle információk jutnak el hozzám, de engedtessék meg nekem is, hogy elgondolkodjak azon, ami itt ma elhangzott.

Nem a helyzet értékelésében van a különbség. Az a fontos, hogy most egységesek legyetek, méghozzá a gyakorlatban. Nagyon gyorsan megmutathatjátok az osztályellenségnek, hogy nem tréfáltok. Nagy támogatás lesz ez nekem is, hogy hazai viszonylatban más köztársaságokban is keményebben lépjek fel, de külföld felé is, mert mindezt a nemzetközi helyzet vonatkozásában nézem.

Az országban nem jó a gazdasági helyzet. Ezt is erélyesebben kell rendeznünk, méghozzá fent a csúcson. Szigorúan fel kell vetnünk a devizarendszer ügyét és több más kérdést is.

A lényeg az, hogy mindezek a fogyatékosságok a Kommunista Szövetségben már évek óta tapasztalható hiányosságok megnyilvánulásai. A Kommunista Szövetség már a JKSZ VI. kongresszusa óta jócskán meggyengült.

A VIII. kongresszus helyes irányt jelölt ki, de határozatai a gyakorlatban nem teljesültek. A Kommunista Szövetség afféle elvont eszmeipolitikai irányító, ahelyett, hogy erélyesen munkálkodna a kongresszusi határozatok végrehajtásán, s ha kell, oda is ütne.

Kommunisták vannak mindenütt, a legfelelősebb tisztségekben is, de nem viszonyultak felelősségteljesen a VIII. kongresszus határozataihoz.

A Kommunista Szövetségből egységes és erős szervezetet kell formálnunk. Minél inkább fejlesztjük a köztársaságok önállóságát, annál nagyobb szükségünk van egységes Jugoszláv Kommunista Szövetségre.

E tekintetben még mindig erős ellenállás tapasztalható. Azt mondják, hátrafelé haladunk. De nem erről van szó, hanem arról, hogy a Jugoszláv Kommunista Szövetséget hozzá kell idomítanunk az önigazgatás további fejlődéséhez.

Vagy elmozdítjuk az alkotmányfüggelékeket a holtpontról, vagy pedig elveszítjük a munkásosztálynak a Kommunista Szövetségbe helyezett bizalmát. Ez a szerep nem csupán irányadó, s éppen ezért nyomást kell kifejtenünk az egész társadalomban, méghozzá minden központra.

Beszélni fogunk erről a Jugoszláv Kommunista Szövetség közelgő választmányi értekezletén, ha pedig mindezt nem tudjuk megoldani az értekezleten, akkor szerintem rendkívüli kongresszust kell összehívnunk...

A Jugoszláv Kommunista Szövetség képes rá, hogy mindezt megoldja, de én cselekvési egységet követelek. Erősítenünk kell a demokratikus centralizmust és a Jugoszláv Kommunista Szövetség egységét. A határozatokat pedig végre kell hajtani.

Ha munkásokat vesznek fel, nem aggaszt a tömeges tagfelvétel. Nem félek én a munkásoktól a pártban. De mire jók a Kommunista Szövetségben ezek a nagy, tömeges szervezetek, amelyekben folyton csak ketten beszélnek, mások pedig nem jutnak szóhoz? Gazdasági egységenként

kell megszerveznünk a KSZ szervezeteit, s olyan belső pártéletet kell kifejlesztenünk, hogy minden KSZ-tag kifejezésre juthasson, és mozgósítani tudjuk a munkásokat a Kommunista Szövetség politikai irányvonalán."

A Horvát KSZ KB Végrehajtó Bizottságának zárt ülésén elhangzott záróbeszédből, Zágráb, 1971. július 3.

„Nagyon sok mindent helyre kell még hoznunk. Mindannyiunknak tudomása van a munkásosztály szerepével, kötelességeivel és főleg jogaival foglalkozó alkotmányfüggelékről. A benne foglaltakat nem elég szóban hangsúlyozni, hanem valóra is kell váltani. Munkásosztályunk, önigazgatóink számára most olyan jogokat biztosítunk, amilyenekre eddigi alkotmányunk nem mutatott példát. Meg kell hogy jegyezzem, önigazgatásunk már eddig is nagy eredményeket hozott, annak ellenére, hogy gyakorta többet beszéltünk róla mint amennyit tettünk érte. Szerintem manapság már minden munkásunk számára világos, hogy a munkásosztály jövője az önigazgatástól függ, a saját munkájával való rendelkezéstől, a munkaeredmények önálló — nem mások által való — felhasználásától."

A trepčai bányászokhoz intézett beszédből. 1971. április 12. Trepča, Stari trg.

„Munkásosztályunk öntudata ma sokkal magasabb fokon van, mint régebben. Tudatában van annak, hogy a szocializmus és az önigazgatás jogainak biztosítéka és társadalmi fejlődésünk alapja. Elég öntudatos ahhoz, hogy meg tudja védeni jelenlegi rendszerünket."

A Szarajevóban 1971. december 21-én mondott pohárköszöntőjéből.

„Már számtalanszor szó esett társadalmunk osztályjellegéről, a közösségünk arculatát meghatározó önigazgatásról, amihez én is ismételten visszatérek. Mert ma az a legfontosabb tennivalónk, hogy erősítsük önigazgatásunkat, az önigazgatók, a munkásosztály szerepét. Elvtársaim, én nem csak az alacsony jövedelmű gyárimunkásokat tartom munkásosztálynak, önigazgatóknak, hanem az értelmiségieket, a becsületes szo-

cialista értelmiségieket is, a mérnököket is és mindazokat, akik alkotnak, akik termelnek. Ők mindannyian önigazgatók és részei a munkásosztálynak, amely közösségünk lényeges tényezője."

A Jugoszláv Tartalékos Tisztek Szövetségének küldöttségéhez intézett beszéd. A Szabadság 71. hadgyakorlat idején, Karlovac, 1971. október 5.

„Állandóan hangsúlyozom, hogy a munkásosztály szocialista államunk pillére, hisz különböző nemzetekből és nemzetiségekből összetevődő munkásosztályunk nézetei és érdekei minden köztársaságunkban azonosak, ezért jellegénél fogva erősíti szocialista közösségünket."

Részlet a Novi Pazaban, 1971. április 15-én mondott beszédéből.

„Mondani akarok valamit a munkásosztály kérdéséről is.

Voltak olyan törekvések melyek a munkásosztályt nemzeti keretekbe akarták szorítani. Jugoszláviában azonban csak egyetlen munkásosztály van, egész Jugoszlávia munkásosztálya. Nemcsak azért, mert nemzeti összetétele vegyes, mert Szerbiában, Szlovéniában, Horvátországban és a többi köztársaságban együtt dolgoznak a különféle nemzetiségek tagjai. Munkásosztályunk több okból, különösen eszmei okokból egységes, és ezért semmiképpen sem engedhet meg holmiféle kiszámolósdit, ha mondjuk a foglalkoztatásról van szó. Mindig annak a híve voltam, hogy egész gazdaságunkban, egész közéletünkben a képességek kerüljenek az első helyre, persze azzal, hogy számba kell venni a nemzeti vonatkozásokat is, hogy emiatt ne forduljanak elő negatív jelenségek. Egyszóval azt akarom mondani, hogy a munkásosztályt nem oszthatjuk fel köztársaságok szerint, mert az egész országé. Elsősorban azonban döntő tényező a maga köztársaságában, és egyre inkább azzá kell válnia. A hatalom legfontosabb tényezőjévé kell válnia a köztársaságban, mint az itt ma is elhangzott. Sokat ígértünk a munkásosztálynak, de keveset teljesítettünk az ígéretekből. Ezért erélyesebben kell valóra váltanunk éppen a munkásosztályt érintő alkotmánymódosításokat."

A JKSZ Elnökségének 21. ülésén elhangzott zárószó, Karađorđevo, 1971. december 2.

Az ország foglalkoztatottainak ma már mintegy tíz százalékát alkotják egyetemi és főiskolai végzettségű szakemberek. Táboruk többé már nem afféle vékony elit réteg, hanem szakadatlanul növekvő roppant erő, amely jelen van a társadalmi értékek termelésének minden területén. Értelmiségünk azzal, hogy mindinkább közvetlen tényezőjévé válik a termelőmunkának és az önigazgatási viszonyok fejlesztésének, maga is átalakul. E folyamat során fokozatosan csökken a különbség a szellemi és a fizikai munka, az értelmiségi és a kétkezi munkás közt. A klasszikus értelemben vett munkás pedig azáltal, hogy mind nagyobb szakértelemre tesz szert, és cselekvően közreműködik a szocialista önigazgatási viszonyok fejlesztésében, magas szakképzettségű részvevőjévé válik a korszerű termelésnek. És nemcsak azzá, hanem olyan funkciókat is vállal, amelyek régebben kizárólag az értelmiséget illették meg.

A fentiek miatt már több ízben hangsúlyoztam, hogy az értelmiséget a fejlettebb önigazgatás körülményei közt nem választom külön a munkásosztálytól, a termelőktől. Mert minden értelmiségi, akár tanít, akár kutat vagy termel — dolgozó. Érdekei lényegében azonosak a többi dolgozóéival, úgyhogy szembefordításuk vagy elkülönítésük — bárhol történjék is — mindenkinek kárára van, árt az emberek közti igazságos szocialista viszonynak, az egész társadalomnak.

Kiváltképp károsnak és elfogadhatatlannak tartom a társadalomtudományok művelőinek szembefordítását a munkásosztállyal, sőt a műszaki értelmiséggel is.

Az önigazgatás mindennél jobb alkotási, kezdeményezési és érvényesülési feltételeket nyújt az értelmiségnek. Ezzel is magyarázható, hogy túlnyomó többsége magáévá tette az önigazgatási rendszert, együtt alkalmazza a többi dolgozóval, és fáradozik tökéletesítésén.

Az értelmiség körében uralkodó állapotokat nem lehet az önigazgatási fejlődéstől elszigetelten vizsgálni. Az értelmiség soraiban észlelhető eszmei és politikai áramlatok lényegében a társadalomnak és anyagi alapjának helyzetéből adódnak, azokat tükrözik. Nemcsak azokra a helyes áramlatokra gondolok, amelyekről szóltam, hanem az értelmiségünk közt nem is olyan ritka önigazgatásellenes és egyéb szocialistaellenes irányzatokra is, tehát a dogmatikus, anarcholiberális, technokrata, nacionalista és más antimarxista felfogásra és magatartásra.

Önigazgatású szocialista társadalmunkban az értelmiség szerepe rendkívül fontos. A dolgozó és haladó értelmiség mindig szövetségese volt a munkásosztálynak a szabadságért és a forradalom győzelméért vívott harcban. Hazánkban az értelmiség és a munkásosztály között mindin-

kább megszűnik a különbség. Vállvetve küzdenek a történelmi célért, az osztály nélküli társadalomért.

A szocialista önigazgatási viszonyok között ugyanis kialakulnak a feltételek a munka felszabadítására, a személyiségnek és az alkotóképességnek szabadabb kinyilvánítására, a tudományos és kritikus gondolkodás fejlődésére. Egyszóval felmérhetetlen lehetőségeket nyújtó társadalom kiépítésén fáradozunk. Elsősorban tőlünk, nagymértékben pedig egyetemeink tudományos és pedagógiai eredményeitől függ, hogy lehetőségeinket milyen mértékben változtatjuk valósággá."

A Belgrádi Egyetemen díszdoktorrá való avatása alkalmából mondott beszédből, Belgrád, 1972. május 30.

„Mikor feledkeztünk meg a munkásosztályról? Soha. Mindig azt követeltük, hogy társadalmi fejlődésünk legfontosabb tényezőjének kell tekinteni, és eszerint kell hozzá viszonyulni. Hangsúlyoztuk, és hangsúlyozzuk, hogy a munkásosztály az egész országépítés pillére, mert senki más nem is lehet. A munkásosztálynak pedig a kommunisták a vezetői. Mi küzdünk a munkásosztály alapvető jogainak megszilárdításáért. A XI. és XII. alkotmányfüggelékkel ezt törvénybe is iktattuk. Most pedig azon fáradozunk, hogy valóra is váljon. De lépten-nyomon ellenállásba ütközünk. Körmönfont, agyafúrt módon gáncsolnak bennünket. Közben krokodilkönnyeket hullatva emlegetik a munkásosztályt. De csak emlegetik. Valójában azonban minden cselekedetükkel, minden eljárásukkal ellene szegülnek a munkásosztályt megillető jogok érvényesítésének. Akár technokraták, akár bürokraták, akár osztályellenségek, mind egy húron pendülnek. Ezért is szükséges, hogy a Kommunista Szövetség ne csak egységes legyen, hanem elméleti és gyakorlati szempontból is képes legyen arra — legalábbis nagyobb része —, hogy túljárjon a munkásosztály ellenségeinek eszén, felülkerekedjen mindazokon, akik meg akarják akadályozni szerepének érvényesülését. Ilyenek pedig sokan vannak, s haladéktalanul harcba kell szállnunk velük.

Harcunkat valójában már meg is kezdtük, és senkinek sem fogjuk megengedni, hogy okvetetlenkedjen. Semmilyen liberalizmusnak, semmilyen gyöngeségnek nincs helye. Az ilyesmi csak ártana, márpedig nekünk kíméletleneknek kell lennünk. Nem visszafejlődés ez, ellenkezőleg, szilárd előrehaladás a népeink követelte helyes úton. Bíznának-e bennünk a széles tömegek, ha nem volna igazunk?! Nem a kemény kéz politikája a célunk, hanem hogy szilárdan álljunk a munkásosztálynak és a kommunisták vezető szerepének pozícióin."

A Vjesnik című napilapnak adott interjúja, Brioni, 1972 októbere.

„Nyilvánvaló, hogy az úgynevezett munkásfüggelékek alkalmazása jelentős társadalmi folyamatot indít meg, új utat nyit az önigazgatás előtt. Azzal azonban, amit végrehajtásuk során eddig elértünk, nem lehetünk megelégedve. A lemaradás okát elsősorban a bürokratikus-etatista és a technokrata ellenállásban kell keresnünk. Ezek előtt az értéktöbblet jelentős részével rendelkező erők előtt ugyanis világos, hogy az alkotmányfüggelékek kiragadják kezükből a hatalmat, s többé nem manipulálhatnak a dolgozókkal és a dolgozók teremtő munkájának eredményeivel. Vannak munkaszervezetek, amelyekben kizárólag formális, szervezési szempontból fognak hozzá a függelékek alkalmazásához, szem elől tévesztve, hogy céljuk a kollektívában uralkodó társadalmi-gazdasági viszonyok gyökeres megváltoztatása. Elengedhetetlenül szükséges tehát, hogy e jelentős munkában a dolgozók a legnagyobb számban vegyenek részt.

Megtorpanást idézett elő a munkásfüggelékek alkalmazásában a szükséges szervezettség hiánya is, valamint az, hogy helyenként nem mutattak rá kellő készséggel a szubjektív erők, mindenekelőtt a Kommunista Szövetség. Ahol pedig a KSZ sorait megmételyezte a liberalizmus és opportunizmus — ez csak az önigazgatás ellenségeinek malmára hajtotta a vizet. A pártlevéllel indított akciónk azonban mozgósította a dolgozókat, úgyhogy jelenleg a függelékek alkalmazása áll tevékenységünk középpontjában.

Miután elfogadtuk a munkásfüggelékeket, amelyek megállapítják a társult munka szervezeteiben dolgozó munkások döntő szerepe megvalósításának formáit, szükségszerűen újabb lépést kellett tennünk. Tovább kellett tökéletesíteni a társadalmi-politikai és gazdasági rendszert, hogy a munkásosztály teljes egészében irányítójává válhasson a társadalmi újratermelés folyamatának, és az önigazgatás hassa át a társadalmi élet minden területét, a társult munka alapszervezetétől és a községtől kezdve egészen a föderációig. Éppen ez a rendeltetése az alkotmánymódosítás második szakaszának."

A szövetségi általános gyűlésen mondott beszédből, Belgrád, 1973. április 23.

„A szocialista önigazgatás fejlődésével egyidejűleg embereink arculata is változott. Tömegével nőnek ki a szocializmus harcosai, önigazgatási dolgozók, akik tudatában vannak erejüknek és társadalmi szerepüknek. A munkástanácsokban és más társadalmi önigazgatási szervekben csupán egy mandátum idején a szocializmus gyakorlati iskoláját több százezer dolgozó járja ki. Ezekben a társadalmi folyamatokban új egyéniség for-

málódik, amely egyre újabb és szélesebb körű ismeret szerzésére, egyre kiválóbb emberi tulajdonságokra törekszik, olyan egyéniség, akit a humanizmus, a szolidaritás érzete és a mély szocialista hazafiság hat át.

Szocialista önigazgatásunk elmélyítette és megszilárdította szocialista közösségünk egységének alapjait, ami döntő jelentőségű sok nemzetiségű államunk fejlődése szempontjából. A jelenlegi alkotmánymódosítás lehetővé teszi, hogy az önigazgatás egységes társadalmi rendszerré fejlődjön, egységes termelési társadalmi viszonyon alapulva, valamennyi társadalmi tényező egybehangolt működésével, a társult munka alapszervezeteitől és más önigazgatási alapegységektől egészen a föderációig. Ezért az a harc, amelyet ma vívunk a társult munka döntő szerepéért, azt a célt szolgálja, hogy a dolgozók úrrá legyenek a társadalmi változások egészén, továbbá azt, hogy a munkásosztály valóban uralkodó gazdasági és politikai erővé váljék. És éppen ez az a történelmi folyamat, amelyben a társadalmi igazgatás funkcióit az anyagi és a kulturális javak közvetlen létrehozói veszik át; amelyben fokozatosan valóban felszabadul a munka vagyis megvalósul Marx víziója: a munka köztársasága.

A munkásosztály történelmi küldetésének lényege, hogy megszüntesse az osztályfelosztottságot a társadalomban, a termelőknek a munkaeszközöktől, munkafeltételektől és munkasikerektől való évszázados elkülönítettségét, és ez a szocialista önigazgatás legmélyrehatóbb értelme.

Az önigazgatás mint a proletárdiktatúra sajátságos formája a Kommunista Szövetség és a többi szervezett szocialista erő elé forradalmunk jelenlegi szakaszában új, rendkívül nagy és bonyolult feladatokat állít. Hogy végrehajthassuk őket, még szervezettebbeknek kell lennünk. Mindenekelőtt még erősebb Kommunista Szövetségre van szükségünk, amelynek a leghathatósabban arra kell törekednie, hogy tagjai még nagyobb mértékben szocialista erőink legszélesebb frontjának élharcosaivá váljanak."

A JNAT II. ülésének harmincadik évfordulója alkalmából rendezett díszülésen elhangzott beszéd, Jajce, 1973. november 29.

„A munkásosztály a szocialista forradalom hajtóereje. Forradalmisága adva van magában társadalmi lényében. Ezzel kapcsolatban hangsúlyozni kell, hogy a műszaki és egyéb alkotó és dolgozó értelmiség is, amely a társult munka keretében és a munka szerinti elosztás alapján bekapcsolódott a szocialista termelési viszonyokba, a munkásosztály alkotórésze. A forradalom sikere továbbá attól is függ, milyen széles alapokon épül az osztályszövetség, vagyis mennyire fejlett a munkásosz-

tálynak a parasztsággal és a munkából élő összes emberekkel, tehát az összes olyan szociális erőkkel való szövetsége és együttműködése, amelynek úgyszintén érdekében van a kapitalista viszonyok túlhaladása. Mindebben lényeges, milyen minőségű tényezőt alkot az élenjáró szervezet, s mennyire van felkészülve történelmi feladatának teljesítésére. A forradalmi szervezet pedig annál hatékonyabb, minél szorosabb kapcsolatot teremtett a munkásosztállyal és általában a dolgozókkal, minél inkább egész tevékenységével kifejezi a tényleges osztályérdekeket...

Legnagyobb eredményeink közé tartozik a munkásosztály gyors fejlődése, valamint szerepének fokozódása minden területen. A társadalmi szektor ma több mint 4,3 millió embert foglalkoztat, azaz az aktív lakosságnak mintegy felét. Gyökeresen megváltozott a foglalkoztatottak szakképzettségi és általában képzettségi aránya. A foglalkoztatottak több mint 60 százalékának középiskolai, felső- és főiskolai képzettsége, illetve szakképzett és magasszakképzettségű munkás minősítése van. Munkásaink és szakembereink eredménnyel tervezik és építik meg a legbonyolultabb ipari és más létesítményeket, s e tekintetben már nemzetközi tekintélyt is szereztek. Erről tanúskodnak az egyre sokasodó munkák, amelyeket vállalataink külföldön végeznek, nemkülönben az egyre fejlődő termelési kooperáció és a külföldi partnerekkel való együttműködés egyéb formái...

...az volt a szándékunk, hogy az alkotmány módosításával megszilárdítsuk és tovább fejlesszük társadalmi, gazdasági és politikai rendszerünknek éppen ezeket a lényegbevágó viszonyait, amelyekről korábban már szóltam, és hogy a munkásosztály számára biztosítsuk mindazokat a feltételeket, hogy valóban maga döntsön munkájának eredményeiről, hogy fejlesszük a nemzetek közti viszonyokat az egyenjogúság és a szolidaritás alapjain. Az volt a szándékunk, hogy az alkotmányos rendszert megszabadítsuk a bürokrata és centralista viszonyok maradványaitól, amelyek lehetőséget nyújtottak a nemzeti egyenjogúság megbontására, illetve azoktól az alkotmányos rendelkezésektől, amelyek már elavultak, és amelyek nem voltak eléggé hatékonyak. Az volt a meggyőződésünk, hogy ezzel mérhetjük a legerősebb eszmei és politikai csapást azokra az erőkre, amelyek rendszerünk munkásosztályjellegét és a Jugoszláv Kommunista Szövetség vezető eszmei és politikai szerepét támadták.

A JSZSZK új alkotmánya és a köztársaságok meg a tartományok alkotmányai világosan kijelölték a szocialista önigazgatási viszonyok további fejlődésének útját, és szilárd gátat alkottak a munkásosztály érdekeivel és történelmi küldetésével ellentétes törekvések és jelenségek előtt. A munkásosztály ezért fogadta az alkotmánymódosításokat nagy forradalmi változásként, amely forradalmunk új korszakának kezdetét jelenti, és erős fegyverül szolgál mindazokban a harcokban, amelyeket a jövőben folytatunk az anyagi és a társadalmi haladásért, dolgozóink jobb és boldogabb életéért.

Az új alkotmányok elveinek és rendelkezéseinek megvalósítása, valóra váltása az a feladat, amelynek végrehajtásához a legfelelősségteljesebb módon kell hozzálátnunk. Ezért eszmeileg, politikailag és szervezetten alaposan fel kell rá készülnünk. A kommunistáknak, mint a munkásosztály élcsapatának, mint eszmei és politikai vezető erőjének e tekintetben külön felelősségük van...

Az új alkotmány gyökeres változtatásokat eszközölt a politikai rendszerben. Ezeknek a módosításoknak az a lényege, hogy biztosítjuk a munkásosztály és általában a dolgozók uralkodó helyzetét a hatalom funkciójának gyakorlásában és egyéb társadalmi ügyek igazgatásában, továbbá, hogy az egyenjogúság és a szolidaritás alapján tovább fejlődjenek a nemzetek és nemzetiségek közötti viszonyok, és valamennyi köztársaság és autonóm tartomány felelőssége a saját és a közös fejlődés iránt. Az önigazgatás ezáltal a társadalmi, gazdasági és politikai viszonyok teljes rendszerévé válik. A szocialista önigazgatású demokrácia a proletariátus diktatúrájának sajátos formájaként érvényesül. Ebben kifejezésre jut szocialista forradalmi fejlődésünk folyamatossága is, amely még 1941-ben, az első népfelszabadító bizottságokkal új néphatalmunk demokratikus önigazgatási formáival kezdődött meg.

A politikai rendszerben a legnagyobb változást mindenekelőtt a küldöttrendszernek a társadalmi döntéshozatal minden téren való bevezetése jelenti. Új formája ez a munkásosztály és a dolgozók közvetlen részvételének a társadalmi ügyek intézésében — a munkásosztály politikai rendszerének új formája. A hatalom képviselőházi rendszerét a legszélesebb önigazgatási alapokra helyezzük. Határozottan szakítunk az úgynevezett képviseleti demokrácia valamennyi maradványával, amely a polgári osztály tartozéka, többek közt azért is, mert ezzel leplezi és ködösíti el saját hatalmának, államának osztályjellegét...

A dolgozóknak, a társadalmi újratermelésben elfoglalt társadalmi és gazdasági helyzete szempontjából döntő fontosságú azon elv valóra

váltása, hogy a dolgozót illeti meg az az elidegeníthetetlen jog, hogy saját személyi és társadalmi szükségleteinek kielégítése céljából dolgozzon a társadalmi tulajdonban levő munkaeszközökkel, és hogy — a társult munkában dolgozó többi munkással egyenrangúan, szabadon — igazgassa a maga munkáját, munkájának feltételeit és eredményeit. Ebben a jogban jut kifejezésre az alapvető szocialista termelési viszonyok, a társadalmi tulajdon lényege. A termelőeszközök társadalmi tulajdona — mint a munka és a munkásosztály felszabadulásának alapja, valamint a szocializmus lényegbevágó ismérve — feltételezi a dolgozók közvetlen igazgatását azon eszközök fölött, amelyeket ők teremtenek és mindennap megújítanak, és amelyek lényegében saját holt munkájuk eredményei.

A dolgozóknak a termelőeszközökhöz való ilyen viszonya adta meg az alapot az önigazgatás rendszerének fokozottabb eredményességéhez — összehasonlítva bármilyen más rendszerrel. Ugyanis, ha a munkás — a társadalom alapvető termelőerője — maga az ura munkája feltételeinek és eredményeinek, ha önmagáért dolgozik és igazgatja saját munkáját, mindez arra serkenti, hogy fejlessze saját munkaképességét, a munka gazdaságosságát és eszközeit, és hogy ésszerűen rendelkezzen a munka eredményeivel. A munkás semmiféle más rendszerben nem tanúsíthat ilyen viszonyt a munka iránt.

A munkás ilyen társadalmi és gazdasági helyzete az egész szocialista önigazgatási rendszer viszonyainak alapját képezi, amelyeket az új rendszer bármilyen másfajta viszonya, amely lehetőséget nyújt bárkinek a monopóliumára a munka feltételei és eredményei fölött, továbbá arra, hogy bitorolja a munkásnak azt a jogát, hogy igazgassa ezeket a feltételeket és eredményeket, összeegyeztethetetlen a mi rendszerünkkel. Ezért kell megalkuvás nélkül szembeszállnunk minden kísérlettel és törekvéssel, amely tagadja szocialista önigazgatási rendszerünk ezen alapvető viszonyát.

Nyilvánvaló, hogy a munkás nem valósíthatja meg elszigetelt egyénként az az elidegeníthetetlen jogát, hogy döntsön munkájáról és a munka eredményeiről, hanem csak együttesen a társult munkában dolgozó többi munkással. Ezen társulás alapvető formája a társult munka alapszervezete, amelyben minden munkás, egyenjogúan a többi munkással, közvetlenül igazgatja saját munkáját és a társadalmi újratermelés eszközeit, és amelyben dönt a jövedelemről, a társult munka közös eredményéről. Éppen a munkásnak az alapszervezetben elfoglalt ilyen helyzete az, aminek meg kell akadályoznia, hogy bárki is birtokolhassa jogait...

A szocialista önigazgatási viszonyokért vívott küzdelem lényegében egyszersmind harc volt azért is, hogy a tudomány és az oktatás — a kultúrával és a művészi tevékenységgel együtt — a munkásosztály felszabadításának, a dolgozók alkotói lehetőségei sokoldalú fejlődésének és a termelőerők dinamikus fejlődésének döntő tényezője legyen. Törekvéseink célja, hogy mindezek a tevékenységek szocialista irányzatukkal és az általuk termelt értékekkel együtt alkalmassá tegyék a dolgozókat, hogy tudatosan építsék az élet és a szocialista viszonyok mind tartalmasabb és gazdagabb formáit.

E célok megvalósítása érdekében változtatni kellett ezen a tevékenységek helyzetén, ki kellett őket szabadítani az etatista, centralista és adminisztratív költségvetési viszonyok közül. Ezen tevékenységek dezetatizálására és önigazgatású megalapozására, továbbá a bürokrata és dogmatikus eszmei ellenállás leküzdésére irányuló sokéves erőfeszítések igen fontos eredményeket hoztak, ez képezte az új alkotmányban adott megoldások alapját. Az elmúlt évek folyamán kitűnt, milyen mértékben bonyolult és hosszan tartó folyamat ez, és hogy milyen szívósak azok az erők és eszmei felfogások, amelyek szembeszállnak ezekkel a változásokkal...

Nagy feladatunk a dolgozók kulturális életének sokoldalú fejlesztése, mert sokáig elfojtották a munkások alkotóerejének érvényesülésére irányuló emberi szükségleteket, és a Kommunista Szövetség kötelessége, hogy ezt fejlessze. A dolgozók az önigazgatásban pótolhatatlan élet- és politikai iskolát végeznek el, amelyben sokat tanulnak, alkalmassá válnak a társadalmi tevékenységre. Az önigazgatásban új szükségletek alakulnak ki az elkötelezett viszony a kultúra és a tudomány alkotásai iránt. A munkások és általában a dolgozók nemcsak fogyasztói a kulturális értékeknek, hanem alkotói is, mégpedig manapság mind nagyobb mértékben és holnap már még nagyobb arányban. És saját kulturális tevékenységük fejlesztése terén kell társadalmi és kulturális szervezeteinknek sokkal nagyobb mértékben támogatni és irányítani dolgozóinkat. A kulturális tevékenységek programjainak figyelembe kell venniük a dolgozó ember minden munka- és életkörülményeit, valamint sokféle szükségleteit: kezdve a kulturális öntevékenységtől, az oktatás tartalmától, a munkahely külsejétől és légkörétől, a szabad idő hasznosításától, a lakáskörülményektől egészen azokig a problémákig, amelyekkel önigazgatási tevékenységében, magában a munkafolyamatban stb. szembekerül...

A haladó erők széles frontján a munkásosztály, amely maga is számottevően megnövekedett, szorosabbá teszi szövetségét a többi társadalmi réteggel a haladó átformálódásért folyó harcban. Sok országban erősödik az az irányzat, hogy a munkásosztály nagyobb mértékben és közvetlenebbül kapcsolódjék be a termelés és az elosztás irányításának folyamatába. A munkásosztály a fejlődőben levő országokban is mindinkább olyan tényezővé válik, amely a többi haladó társadalmi erővel együtt a gazdasági és a politikai emancipációért küzd.

Napjainkban fokozódnak a világban annak lehetőségei, hogy a nemzetközi munkásmozgalom nagyobb szerepet töltsön be és nagyobb befolyást gyakoroljon. Erősödik a meggyőződés, hogy a függetlenség és a be nem avatkozás a fő feltétele annak, hogy fejlődjenek az egyenrangú viszonyok és szolidaritás a szocialista országok, a kommunista és munkáspártok és más haladó erők és haladó mozgalmak között. Internacionalista szolidaritását elsősorban az bizonyítja, aki tényleges segítséget nyújt a népük és hazájuk szabadságáért és függetlenségéért, az egyenrangú nemzetközi viszonyok kialakításáért, a szocialista eszméért és gyakorlatért harcoló társadalmi erőknek..."

J. B. Tito záróbeszéde a JKSZ X. Kongresszusán, Belgrád, 1974. május 27.

„Az elmúlt időszakban még szorosabbra fűződtek a munkásosztály, a parasztság és az értelmiség kapcsolatai. Meggyorsult az összes dolgozónak a szocializmusért és az önigazgatásért folyó harc platformján való gyakorlati egyesülési folyamata. A munkásosztály társadalmi és gazdasági helyzete megerősödött. A munkásosztály az önigazgatási viszonyok fejlesztése érdekében közvetlenebb tevékenységet fejt ki a társult munka alapszervezeteiben, a helyi közösségekben, az érdekközösségekben és a társadalmi-politikai közösségekben. Fejlődött szocialista tudata, és megerősödött az egysége, mégpedig azon felismerés alapján, hogy a munkásosztály érdekei hazánk minden részében azonosak. Ezért is reagál olyan érzékenyen az önigazgatás fejlesztésének bármilyen lassulására és a társadalmunkban megnyilvánuló elferdülések valamennyi megnyilvánulására. Természetesen nem szabad szem elől tévesztenünk, hogy a munkásosztálynak nem minden része él azonos körülmények között; hogy nem küzdöttük le a munkásosztály soraiban jelentkező összes olyan ellentmondásokat, amelyekből veszedelmes érdekösszeütközések erednek; hogy a munkások nem tanúsítanak kellő érdeklődést a társadalmi munkatermelékenység fokozása iránt; továbbá, hogy magántulajdoni ösztönösség és különféle elhajlások tapasztalhatók.

A jelenlegi mozgások jellegzetességei közé tartozik az is, hogy a munka- és eszköztársítás alapján egyre szilárdabb szövetség alakul ki a munkások és a parasztok között. Az egyéni mezőgazdasági termelők mindinkább ráébrednek, hogy a munkatársítás a javukat szolgálja, és szebb holnapuk elválaszthatatlan összefüggésben áll a szocialista önigazgatási viszonyok fejlődésével. A falvakban egyébként jelentős társadalmi és anyagi előrehaladás tapasztalható, az életszínvonal folyamatosan emelkedik, s mindez megnyilvánul a parasztság kedvező politikai hangulatában, valamint abban is, hogy támogatja egész politikánkat. Ez a fő letéteményese annak, hogy sikeresen le fogjuk küzdeni a falvakban történő gyökeres változásokból eredő problémákat, és tovább folytatjuk a falu szocialista átalakítását. Ehhez természetesen az összes felelős társadalmi tényező hatékonyabb tevékenysége szükséges, mert a szervezett szocialista erők eddig nem szálltak síkra kellő mértékben a mezőgazdaság már elért fejlettségi szintjéből eredő lehetőségek hasznosítása mellett.

A pozitív folyamatok kiterjednek az értelmiségre is, amely egyre inkább a társult munka és a munkásosztály szerves részévé válik. Társadalmunk önigazgatási viszonyainak és különösen az érdekközösségeknek és a küldöttrendszernek a fejlesztésével annak lehetősége is bővül, hogy az értelmiségi dolgozók alkotó módon hozzájáruljanak közösségünk előrehaladásához, egyszersmind önnön helyzetükre is közvetlen hatást gyakoroljanak. Csakis ily módon küzdhetik majd le a saját soraikban jelentkező ellenállást, amelynek az a célja, hogy az értelmiségnek mint különb társadalmi rétegnek történelmileg túlhaladott helyzete továbbra is megmaradjon. Ez az egyedüli útja annak, hogy áthidaljuk az anyagiak és a szellemiek, a fizikai és a szellemi munka közötti szakadékot. A különféle elitista és avantgarde-ista, valamint a hasonló elképzelések arra törekednek, hogy az értelmiséget elválasszák a munkásosztálytól, ihletének és igazi alkotószabadságának forrásától."

Beszéd a JSZSZK Képviselőházában, Belgrád, 1976. november 26.

Válogatta *Árokszállási-Borza Gyöngyi*

Rezime

J. B. Tito o radničkoj klasi
— Izbor tekstova —

Drug Tito je izložio svoje poglede i stavove o radničkoj klasi u mnogo aspekata, pošto veći deo njegove aktivnosti stoji u vezi sa radničkom klasom, sa ostvarivanjem istorijske uloge radničke klase.

Veoma je teško dati u kratkom konceptu prikaz o svim momentima ispoljavanja aktivnosti druga Tita, koje stoje u uskoj vezi sa radničkom klasom. Ovaj izbor ne može obuhvatiti sva pitanja iz ove oblasti, osnovna intencija mu je ta, da u uskom smislu problematike radničke klase osvetljuje u prizmi nekoliko konceptivnih misli druga Tita.

I dosada je publikovano nekoliko knjiga, koje tretiraju govore druga Tita u odnosu na radničku klasu, i povodom dvostrukog jubileja i ove godine je inicirano publikovanje ovakvih edicija — o istima će svojevremeno referisati i naš časopis.

Resumée

J. B. Tito, opinions consermant la classe ouvrière
— Choix des textes —

Le camarade Tito a exposé ses opinions et ses postitions d'esprit de plusieur aspect concernant la classe ouvrière, étant la plupart de son activité en connexion avec la classe ouvrière, avec la réalisation de la rôle historique de la classe ouvrière.

C'est une ouvre trés difficile d'ecrir des actions du camarade Tito et de ses connexions avec la classe ouvrière dans une sommaire si courte. Cette choix des textes ne peut pas traiter tous les questions de cette problèmatique, mais son intention fondamentale est en effet de donner connaissance des problèms de la classe ouvrière dans le prisme de quelques idées essentielles du camarade Tito.

Jusqu'á ce jour il était déjà publié quelques livres des paroles du camarade Tito concernant la classe ouvrière, et en occasion de jubilé double, cette année aussi on a prévue la publication d'une choix des textes de cette genre, de quoi notre périodique rendrait compte.